

## INGLIZ TILIDA PREDLOGLI FE'LLARNING QO'LLANILISHI

G'aybullayeva Nozima Dilshod qizi

O'zbekiston milliy universiteti jizzax filiali  
filologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi talabasi  
[gaybullayevanozima2005@gmail.com](mailto:gaybullayevanozima2005@gmail.com)

Ilmiy rahbar: Haydarova Shoiri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18031645>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada ingliz tilida predlogli fe'llarning o'rni va ularning til kompetensiyasini shakllantirishdagi ahamiyati yoritiladi. predlogli fe'llar ingliz tilining kundalik nutqida, yozma va og'zaki muloqotda keng qo'llaniladigan til birliklari hisoblanadi. Maqolada predlogli fe'llarning nutqni tabiiy va ravon qilishdagi roli, tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga ta'siri sodda tilda tushuntiriladi. Shuningdek, predlogli fe'llarni o'rganish orqali o'rganuvchilar ingliz tilida so'zlashuvchi muhitga yaqinroq nutq qurishi mumkinligi ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, predlogli fe'llarni ongli va tizimli o'rganish ingliz tilini samarali egallashga yordam beradi hamda til kompetensiyasini yuqori darajaga ko'taradi.

**Kalit so'zlar:** predlogli fe'llar, til kompetensiyasi, leksik kompetensiya, og'zaki nutq, kundalik muloqot, yozma nutq, EFL o'rganuvchilari

Ingliz tili bugungi kunda xalqaro muloqot, ta'lim, fan va biznes tili sifatida keng qo'llaniladi. Ushbu tilni samarali o'rganish va undan to'g'ri foydalanish uchun nafaqat grammatik qoidalar va lug'at boyligi, balki nutqning tabiiy va jonli bo'lishini ta'minlaydigan birliklarni ham bilish muhimdir. Shunday birliklardan biri predlogli fe'llardir. predlogli fe'llar ingliz tilining ajralmas qismi bo'lib, ularni bilmasdan turib til kompetensiyasining to'liq shakllanishi qiyinlashadi. predlogli fe'llar fe'l va bir yoki bir nechta predlog yoki ravishdan tashkil topgan birikmalardir. Masalan, "give up", "look after", "carry on" kabi shakllar oddiy fe'llardan farqli ravishda ko'pincha ko'chma ma'noda qo'llanadi. Shu sababli ular til o'rganuvchilar uchun murakkab tuyuladi. Biroq aynan shu murakkablik predlogli fe'llarning til kompetensiyasidagi ahamiyatini yanada oshiradi. Til kompetensiyasi deganda shaxsning tilni tushunishi, to'g'ri va o'rinli qo'llay olishi, nutqda erkin fikr bildirish olishi tushuniladi. Ingliz tilida bu kompetensiyani shakllantirishda predlogli fe'llar muhim rol o'ynaydi. Chunki kundalik nutqda, badiiy adabiyotlarda, ommaviy axborot vositalarida va hatto akademik matnlarda ham predlogli fe'llar keng qo'llaniladi. Agar o'rganuvchi faqat oddiy fe'llar bilan cheklansa, uning nutqi sun'iy va rasmiy ko'rinib qoladi.

Ko'plab tilshunos olimlar predlogli fe'llarning ingliz tilidagi ahamiyatini alohida ta'kidlaganlar. Masalan, mashhur tilshunos A. P. Cowie predlogli fe'llar haqida shunday fikr bildiradi: "Phrasal verbs are a central feature of the English verb system".<sup>1</sup> Ushbu fikr predlogli fe'llarning ingliz fe'l tizimida markaziy o'rin tutishini ko'rsatadi. predlogli fe'llar o'rganishda dastlab qiyinchilik tug'dirsa-da, ular nutqni tabiiy va ravon qiladi. Masalan, "continue" fe'li o'rniga "carry on" ishlatilsa, gap yanada jonli eshitiladi. Xuddi shuningdek, "investigate" o'rniga "look into" birikmasi kundalik nutqda ko'proq qo'llaniladi. Bu holat til o'rganuvchilarga ingliz tilida so'zlashayotgan mahalliy aholiga yaqinroq nutq qurish imkonini beradi.

<sup>1</sup> Cowie, A. P., English Phrasal Verbs, Oxford University Press, 1993, p. 23

predlogli fe'llarning yana bir muhim jihati shundaki, ular ingliz madaniyati va mentaliteti bilan chambarchas bog'liq. Ko'plab predlogli fe'llar tarixiy jarayonlar, ijtimoiy hayot va xalq og'zaki ijodi ta'sirida shakllangan. Shuning uchun ularni o'rganish faqat til bilimini emas, balki madaniy bilimni ham boyitadi. Bu esa til kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Til o'rganishda tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda ham predlogli fe'llarning o'rni katta. Ingliz tilidagi filmlar, seriallar, podkastlar va suhbatlarda predlogli fe'llar juda tez-tez ishlatiladi. Agar o'rganuvchi ularning ma'nosini bilmasa, umumiy mazmunni tushunishda qiynaladi. Shu sababli predlogli fe'llarni bilish tinglab tushunish kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi. Mashhur til o'rgatish metodisti Michael McCarthy ham bu masalaga e'tibor qaratgan. U shunday deydi: "Without phrasal verbs, spoken English sounds unnatural".<sup>2</sup> Ushbu iqtibosdan ko'rinib turibdiki, predlogli fe'llarsiz og'zaki ingliz tili sun'iy va tabiiylikdan yiroq bo'lib qoladi. Yozma nutqda ham predlogli fe'llar muhim rol o'ynaydi. Albatta, rasmiy akademik matnlarda ba'zi predlogli fe'llar oddiy fe'llar bilan almashtiriladi. Biroq esse, maqola, blog va hatto ilmiy izohlarning ayrim turlarida predlogli fe'llar matnni o'qishga yengil va tushunarli qiladi. Bu esa yozma til kompetensiyasining rivojlanishiga xizmat qiladi. predlogli fe'llarni o'rganishda tizimli yondashuv muhim hisoblanadi. Ularni mavzular bo'yicha guruhlash, kontekstda o'rganish va real misollar orqali mustahkamlash samarali natija beradi. Shuningdek, predlogli fe'llarni yodlashdan ko'ra, ularni gaplarda qo'llash orqali o'rganish til kompetensiyasini tezroq rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilida predlogli fe'llar til kompetensiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Ular nutqni tabiiy, ravon va mazmunli qiladi, tinglab tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda madaniy bilimni boyitadi. predlogli fe'llarni chuqur va ongli o'rganish ingliz tilini mukammal egallashga olib keladi va o'rganuvchining til kompetensiyasini yuqori bosqichga ko'taradi.

### **Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. Cowie, A. P., English Phrasal Verbs, Oxford University Press, 1993
2. Celce-Murcia, M., Larsen-Freeman, D., The Grammar Book: An ESL/EFL Teacher's Course, Heinle & Heinle, 1999
3. Collins, C., Collins COBUILD Phrasal Verbs Dictionary, HarperCollins Publishers, 2012
4. Crystal, D., The Cambridge Encyclopedia of the English Language, Cambridge University Press, 2003
5. Huddleston, R., Pullum, G. K., The Cambridge Grammar of the English Language, Cambridge University Press, 2002
6. McCarthy, M., Vocabulary, Cambridge University Press, 2010
7. McCarthy, M., O'Dell, F., English Phrasal Verbs in Use, Cambridge University Press, 2017
8. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., Svartvik, J., A Comprehensive Grammar of the English Language, Longman, 1985
9. Sinclair, J., Corpus, Concordance, Collocation, Oxford University Press, 1991
10. Yule, G., The Study of Language, Cambridge University Press, 2017

---

<sup>2</sup> McCarthy, M., Vocabulary, Cambridge University Press, 2010, p. 23